

Routebeschrijvingen excursie.

Van Sprang naar Sprang-Capelle ('s Grevelduin) kan binnendoor via Vrijhoeve; van der Duinstraat, Raadhuisstraat, Heistraat en dan rechts naar de Wendelnesseweg en weer rechts de Hoofdstraat. Alternatief via de snelweg: terugrijden naar de N261 en de A59 in westelijke richting volgen en dan afslag Sprang-Capelle/Dussen. De kerk is al vanaf de A59 zichtbaar. Schuin tegenover de kerk is een parkeerterrein.

Voor 's Gravenmoer gaan we weer terug naar de Wendelnesseweg, (via Nieuwe Vaart) Juffrouwstraat, Carmelietenstraat, Waspikseweg in zuidelijke richting. Hierna rechts Julianalaan en Molendijk. De kerk staat aan de Kerkdijk. Bij de kerk is geen parkeerterrein, dit kan in omliggende straten.

Tenslotte gaan we naar Waspik via een struk van de route van de heenweg: Waspikseweg, via de Spoorstraat en de Schoolstraat naar het Dorpsplein. Daar is voldoende parkeerruimte.

**Brabantse
Orgelfederatie**

Midden-Brabant orgel-excursie

zaterdag 25 oktober 2008

Deelname 12,50 euro
inclusief een CD als klankdocument van deze orgels.

**Brabantse
Orgelfederatie**

www.brabantorgel.nl

Met deze bon ontvangt u de CD, het klankdocument van deze vier Brabantse orgels. Hierlangs afscheuren.

Na het concert in Waspik uitreiking van de CD.

Bij inlevering van het hoekje hierboven krijgt u de muziek-CD 'Brabants orgelrijkdom III' waarop de orgels van deze dag te beluisteren zijn of (bij meerdere deelnemers uit een gezin) 5 euro retour.

Deze excursie is georganiseerd door de werkgroep 'excursies' van de

**Brabantse
Orgelfederatie**

in samenwerking met het maandblad 'de Orgelvriend'.

Foto's Wim van der Ros
Vormgeving Wiltse Rodenburg

Waspik

15.15 uur

Organist **Ad van Sleuwen** zal ons dit orgel presenteren.

1*. Georg Böhm (1661-1733)

- **koraalpartita**

"Ach wie nichtig, ach wie flüchtig".

2. Carl Philip Emanuel Bach (1714-1788)

- **Fantasie en fuga in c klt.**

3. Diedonné Raick (+/-1700-1764)

- **Uit Suite V in f klt**

a. Vivace

b. Largo

c. Gavotte I

4. Charles Joseph van Helmont (1715-1790)

- **Fuga Terza in c klt.**

5. Matthias van den Gheyn (1721-1785)

- **Preludium en Fuga in g kl**

(* dit werk staat niet op de muziek-CD)

Dispositie

Hoofdwerk -d'''

Prestant 16' disc.

Bourdon 16'

Prestant 8'

Holpijp 4'

Octaaf 4'

Holfluyt 2'

Superoctaaf 2'

Woudfluit 2'

Mixtuur IV

Cimbaal III

Sexquialter III disc.

Cornet IV disc.

Trompet 8' b/d

Rugpositief C-d'''

Holpijp 8'

Dwarsfluyt 8' disc.

Prestant 4'

Fluit 4'

Octaaf 2'

Quint 1 1/2'

Sexquialter II disc.

Koppelingen e.d.

koppel Hoofdw.-Pos.

tremulant

Pedaal C-c'

Aangehangen kistpedaal

"a la francaise"

Mechanische sleepladen.

Na afloop bezoek boven bij het orgel (eventueel bespeling door bezoekers).

Uitreiking van de CD.

Einde excursie

rond 16.30 uur.

Waspik

De Culemborgse organist Matthæus de Crane leverde in 1767 een nieuw orgel voor de Herv. kerk te Waspik. In het ontwerp is verwantschap te herkennen met het orgel van Culemborg, gebouwd door M. Verhofstad. Het orgel lijkt een rugwerk te bezitten, maar dit is een onderpositief. Opmerkelijk is het bijzondere kistpedaal. Bij Van Hirtum kennen we kistpedalen met robuust kopeken toetsbeslag. Dit kistpedaal is echter fragiel te noemen met zijn smalle en korte onder- en boven-toetsen. Het orgel werd, zoals aangegeven op het onder het positief aangebrachte schild, ingewijd op 21 juni 1767. De Crane speelde zelf het orgel in. In 1957-'58 werd het gerestaureerd door Flentrop, waarbij de Sexquialter van het hoofdwerk werd vervangen. In 1981 vond bij het herstel door Flentrop een herintonatie plaats. Opvallend aan dit orgel is verder

dat het een aantal schilden heeft waaronder, boven het positief, het alliantiewapen van Floris Franciscus Cousebant, heer van Waspik van 1735 tot 1799.

Ad van Sleuwen

Ad van Sleuwen studeerde aan het Brabants Conservatorium piano bij Gerard van Blerk, Theorie der Muziek bij Jan van Dijk en orgel bij Hub.Houët. Verdere verdieping volgde hij Ewald Kooiman, Luigi Yagliavini en Ton Koopman. Ad van Sleuwen is Hoofdvakleraar orgel, docent muziekgeschiedenis, methodiek orgel, uitvoeringspraktijk en theoretische vakken aan het Fontys Conservatorium te Tilburg. Hij publiceerde, samen met de orgeldeskundige Frans Jaspers, over orgelhistorische zaken. Hij legde eerder de klank van historische orgels vast op een vijftiental CD's en verzorgt regelmatig radio-opnamen voor diverse omroepen. Ad van Sleuwen concerteert als solist in Nederland, België, Frankrijk, Duitsland, Denemarken, Rusland, Italië en Portugal. Als organist is hij verbonden aan de Petruskerk te Hilvarenbeek. Sinds 1997 is Ad van Sleuwen in het bezit van een fraai gerestaureerde Erard concertvleugel uit 1844. Dit gaf aanleiding om samen met de Russische pianiste Lelena Bazova een duo te vormen, dat zich specialiseert in de pianoliteratuur voor vier handen uit de Erardperiode. Het duo gaf concerten in Nederland en Rusland en maakte opnamen voor de NPS.

De orgels van deze excursie zullen vandaag worden toegelicht en gepresenteerd door Rinus Koole en de vaste organisten.

Rinus Koole

Rinus Koole woont in Sprang-Capelle en werkt bij Flentrop Orgelbouw bv in Zaandam. Hier houdt hij zich bezig met stemwerk en intonatie-werkzaamheden aan orgels in binnen- en buitenland. Een paar fraaie projecten in Nederland waaraan hij op dit gebied zijn steentje bijdroeg zijn o.a. de orgels in de Grote of St. Maartenskerk te Elst en de Nieuwe Kerk te Middelburg. En over de landsgrenzen zijn dat o.a. de orgels in de Aaron Copland School of Music in New-York, in het Seitoku College Matsudo in Tokyo en onlangs (in april 2008) de plaatsing en intonatie van een bestaand Flentrop-orgel in de Lutheran St. Pauls Church te Wel-

lington in Nieuw-Zeeland. Daarnaast heeft hij regelmatig diverse zakelijke trips naar Engeland en de oosterburen.

In Nederland is zijn werkterrein voor Flentrop Orgelbouw voornamelijk het midden en zuiden van het land, alwaar een grote diversiteit van orgels te vinden is. Zo ook de orgels van vandaag, de een wat groter dan de ander, maar - zoals hij zelf aangeeft - "de schoonheid van een orgel zit hem niet in het aantal klavieren en knoppen".

Rinus is tevens organist op het Houben orgel in de Hervormde Gemeente van Sprang.

Sprang

Het in 1728 door Thomas Houben voor de Waalse kerk in Dordrecht gebouwde orgel werd in 1869 in Sprang geplaatst. Hij bouwde het orgel in Dordrecht met hoofd- en rugwerk en aangehangen pedaal. In 1778 bracht Hendrik Hermanus Hess nieuwe handklavieren aan en een gehalveerde manuaalkoppel, alsmede de Fagot 8 vt. P.J. Geerkens verwijderde in 1804 het rugwerk en plaatste het pijpwerk, zonder Mixtuur, op nieuwe laden in de verbrede onderkas. In deze vorm werd het orgel in 1869 in Sprang geplaatst. In 1953 werd het gedemonteerd en in 1958 door Flentrop gerestaureerd en uitgebreid met een vrij pedaal. De c- en cislade van het onderpositief, de klavieren en mechanieken werden gerestaureerd. Vernieuwd werden de pedalen, registerknoppen en een Scherp 3-4 st toegevoegd. Op het onderpositief werd de Pres-

tant disc. 8 vt vervangen door een Mixtuur. De kas werd in de huidige kleur geschilderd. Plannen voor de restauratie van het orgel werden begeleid door Jan Jongepier, later door ir. Henk Kooiker, die de komende restauratie gaat begeleiden.

Bert Augustus

Bert Augustus (Eindhoven, 1952) is sinds 1989 werkzaam als campanoloog bij klokkengieterij Koninklijke Eijsbouts te Asten. Hij studeerde natuurkunde (HTS Eindhoven), orgel (Brabants Conservatorium) en beiaard (Nederlandse Beiaardschool). Hij was na zijn HTS-studie enige tijd verbonden aan het Philips Natuurkundig Laboratorium. Hij was organist aan de Brigidakerk in Geldrop, de Willibrorduskerk in Berkel-Enschot en de Thomaskerk te Eindhoven. Als beiaardier was hij verbonden aan de beiaard van het Willibrorduskerkje in Waalre en (als assistent) aan de Philipsbeiaard in Eindhoven. Sinds voorjaar 2002 is Bert Augustus vaste bespeler van het Smits orgel (I) in de Martinuskerk in Sint-Oedenrode. Dit orgel werd in 2001 onder leiding van Frans Vermeulen gerestaureerd en voorzien van een zelfstandig pedaal. Bert Augustus is behalve in Sint-Oedenrode lid van besturen rond de orgels van Geldrop (Vollebregt-Smits-orgel), Helmond (Robustelly-orgel en Lambertus Kerkconcerten) en Erp (Vollebregt-orgel). Als bestuurslid van de Brabantse Orgelfederatie is hij onder meer betrokken bij het beheer van orgels in de provincie.

's-Gravenmoer

13.45 uur

Organist **Jan Willems** is onze gastheer in de Hervormde kerk.

1. Johann Schneider (1702-1788) - **Praeludium und Fuge (Allabreve) g-moll**

Präludium:

HW: P8, H8, O4, Kwint, O2, Mixt
POS: H8, F4. Ped: B16, P8
Speelhulpen: Ped+HW, Ped+POS

Fuga:

HW: P8, H8, O4, Kwint, O2, Tr8b&d
Pos: H8, F4, Fl1. Ped: B16, P8
Speelhulpen: Ped+HW, Ped+POS, Man.koppel
Misschien naar het einde toe nog opgeregi-
streerd met de KD, de Mixt en/of de B16.

2. Johann Sebastian Bach - **'An Wasserflüssen Babylon' (BWV 653)**

HW: H8
POS: H8, F4 (?), VH8
Speelhulpen: Ped+HW, Tremulant (POS)

3. John Travers (1703-1758) - **Cornet Voluntary**

Pos: H8, F4
Allegro:
HW: H8, Cornet. Pos: H8, F4

4. Johann Christian Kittel (1732-1809) - **'Wer nur den lieben Gott lässt walten' (partita)**

Choral:

HW: P8, H8, O4. Pos: H8, F4. Ped: B16, P8
Speelhulpen: Ped+HW, Ped+POS

Veränderung I:

Pos: F4

Veränderung II:

Pos: H8, F4, Fl1. Speelhulpen: Nachtegaal

Veränderung III:

HW: B16, P8, H8, O4, Kwint, O2, Mix, Tr8b&d
Pos: H8, F4, Fl1. Ped: B16, P8

Speelhulpen: Ped+HW, Ped+POS, Man.koppel

Choral:

HW: B16, P8, H8, O4, Kwint, O2, Mix, Cornet, Tr8b&d. Pos: H8, F4, (Endschluß: +Fl1 & VH8)
Ped: B16, P8.

Speelhulpen: Ped+HW, Ped+POS, Manuaalkoppel

Dispositie

Hoofdwerk (C-f''')

Bourdon 16 vt
Prestant 8 vt
Holpijp 8 vt
Oktaaf 4 vt
Fluit 4 vt
Kwint 3 vt
Superoktaaf 2 vt
Mixtuur 4 st
Kornet D 4 st
Trompet B/D 8 vt

Positief (C-f''')

Holpijp 8 vt
Fluit 4 vt
Flageolet 1 vt
Vox Humana 8 vt
Trambulant

Pedaal (C-d')

Bourdon 16 vt¹
Prestant 8 vt¹

Koppelingen

Onderpositief-hoofdwerk
(drukkoppel)
Pedaal-hoofdwerk
Pedaal-onderpositief

Trambulant (O.P.)
Nachtegaal

¹) = transmissie van hoofdwerk

Hierna bezoek boven bij het orgel toegestaan, met eventueel bespeling door bezoekers, voor zover de tijd dit toelaat. Vertrek naar Hervormde kerk te Waspik.

's-Gravenmoer

In 1818 werd dit orgel aanbesteed bij P. Verbeke en J.C. Schmidt. Nadat Schmidt zich terugtrok en er een extra positief met vijf registers werd aanbesteed, schakelde Verbeke Van Oeckelen in die het orgel afmaakte. Voor het onderpositief werden een oude lade uit ca. 1700 en oud pijpwerk gebruikt. In 1930 bracht M.K. Koppejan een transmissie-pedaal aan en voerde daarom de bas van de Bourdon 16' af. In 1938 werd een windmotor aangebracht. In 1964 vond een grote restauratie plaats door J. de Koff en Zoon. De windvoorziening en het pedaalklavier werden vernieuwd, twee pedaalkoppels aangebracht en er kwam tinfoelie op de frontpijpen. Het pedaal kreeg transmissies van de twee grootste hoofdwerkregisters. De Prestant 4 vt werd vervangen door een Vox Humana 8 vt op het positief. De Nachtegaal werd gerestaureerd. In 1995 werd het orgel hersteld en schoongemaakt door Flentrop Orgelbouw, waarbij de beide tongwerken werden gerestaureerd.

Jan Willems

Jan Willems (1980) studeerde Hoofdvak Orgel & Kerkmuziek aan het Brabants Conservatorium bij Bram Beekman. Daarnaast volgde hij bijvakken voor vrije improvisatie bij Henco de Berg en Geert Bierling (liturgisch orgelspel). De basis voor dit alles werd gelegd aan het Dongens Muziek Instituut bij Frans Bullens, bij wie hij in 2001 cum laude het D-examen behaalde. Voor zijn ontwikkeling als kerkmusicus volgde hij enkele koördirectie cursussen bij de Nederlandse Sint-Gregoriusvereniging en ontwikkelde dat verder aan het Brabants Conservatorium bij Martien van Woerkum. Aan de Folkwanghochschule in Essen (D) verdiepte hij zich in de authentieke uitvoeringspraktijk van het Gregoriaans bij Prof. Klöckner. In Raamsdonksveer was hij mede-oprichter van de Schola Bavonensis. Na organist te zijn geweest van de Sint-Paulusabdij in Oosterhout en de Sint-Bavokerk te Raamsdonk werd hij in 2007 benoemd tot hoofdorganist van de orgels van de Basiliek Sint-Jan-de-Doper te Oosterhout. In deze Basiliek is Jan daarnaast als artistiek adviseur betrokken bij de orgelserie die de Stichting Ludens hier jaarlijks organiseert. Hij geeft regelmatig concerten, vaak samen met de sopraan Ilse van Wuijckhuijse, met wie hij een duo vormt. Naast organist is Jan dirigent van r.k. Jongerenkoor YRDV uit Raamsdonksveer. Als kerkmusicus zit hij bovendien in de redactie van het Gregoriusblad (NSGV). In het dagelijks leven is hij als docent Aardrijkskunde verbonden aan het Stedelijk Gymnasium in Breda.

Sprang

10.00 uur ontvangst en om 10.30 uur zal **Bert Augustus** ons dit orgel in alle facetten laten horen.

1. Heinrich Scheidemann (~1596-1663) - **Magnificat I. Toni: 1. Versus**

deel a:

Hw: Prestant 8
Pos: Holpijp 8, Fluit 4, Nasard 3, Fagot 8
Ped: Prestant 16, Octaaf 8

deel b:

Hw: Prestant 8, Fluit 4
Pos: Holpijp 8

deel c:

Hw: Prestant 8, Fluit 4, Trompet 8, Quint 3
Pos: Holpijp 8, Prestant 4

2. Johann Christoph Kellner (1736-1813) - **Jesu, meine Freude**

Hw: Fluit 4 (octaaf lager bespeeld)
Pos: Holpijp 8, Fluit 4, Nasard 3
Ped: Prestant 16, Gedekt 8

3. Johann Sebastian Bach (1685-1750) - **Preludium en Fuga in e, BWV 533**

Hw en Pedaal: Tutti, gekoppeld.

Dispositie

Hoofdwerk (C-c³)

Bourdon 16 vt
Prestant 8 vt
Holpijp 8 vt
Fluit Travers D 8 vt
Octaaf 4 vt
Fluit 4 vt
Quint 3 vt
Octaaf 2 vt
Woudfluit 2 vt
Mixtuur 3-4 st
Scherp 3-4 st
Cornet D 4 st
Trompet B/D 8 vt

Positief (C-c³)

Holpijp 8 vt
Prestant 4 vt
Fluit 4 vt
Nasard 3 vt
Octaaf 2 vt
Mixtuur 4 st
Sexquialter D 2 st
Fagot 8 vt

Pedaal (C-d¹)

Prestant 16 vt
Octaaf 8 vt
Gedekt 8 vt
Octaaf 4 vt
Ruispijp 3 st
Bazuin 16 vt
Schalmey 4 vt

Koppelingen

Hoofdwerk-onderpositief B/D
Pedaal-hoofdwerk

Na het concert korte gelegenheid voor bezoek boven bij het orgel. Einde 11.15 uur. Dan vertrek naar Hervormde kerk te 's-Grevelduin-Capelle.

's-Grevelduin-Capelle

In 1820 bouwde B.P. van Hirtum in de Hervormde kerk een een-klaviers orgel. Drie jaar later breidde hij dit uit met een onderpositief: zijn eerste twee-klaviers orgel. In 1852 wordt melding gemaakt van een aangehangen pedaal.

In 1889 bracht Antony Vingerhoets, opvolger van Van Hirtum een aantal romantische registerwijzigingen aan. Vingerhoets verhoogde de toonhoogte met een halve toon. Rond 1938 werd de Bourdon 16' via pneumatische transmissie bespeelbaar gemaakt op het pedaal. In 1945 werd het orgel beschadigd door granaatinslagen. Bij de restauratie in 1949 werden enkele wijzigingen van 1889 teruggedraaid en werden vier pedaalstemmen d.m.v. een unitsysteem toegevoegd. In 1984 volgde een restauratie, waarbij de oorspronkelijke situatie van 1823 werd gereconstrueerd. Het nieuw aangebrachte vrije pedaal heeft pijpwerk in een separate kas achter het orgel. De magazijnbalg uit 1889 bleef gehandhaafd en in het onderpositief werden nieuwe frontpijpen geplaatst. De kas werd prachtig hersteld, waarbij ook het snijwerk weer werd gecompleteerd.

Piet Groenendijk

Piet Groenendijk studeerde orgel bij ondermeer Cor Visser (Dordrecht) en Piet v.d. Kerkhoff (Rotterdam) en aan het Rotterdams Conservatorium bij Arie J. Keizer. Eindexamen in 1975. Prijs van Uitnemendheid behaald in 1978. Theoriestudie vanaf 1973. Docenten waren o.a. Ludwig Otten, Roel Riphagen en Jan Kleinbussink. Cantor-organist in Zwijndrecht-Groote Lindt (1971-1978) en in Diepenveen (1981-1992). In 1976 aangesteld als docent muziektheoretische vakken aan het Rotterdams Conservatorium en actief als medewerker ICT. Hiertoe behoort het ontwikkelen van oefen- en tentamenmateriaal voor gebruik op de computer en het beheer van de digitale leeromgeving. Tevens maakt hij deel uit van de examencommissie orgel van het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. Tot 1992 is hij actief als organist en clavecinist, ook als basso continuo speler bij diverse koren en ensembles in binnen- en buitenland. Daarna is hij zich meer gaan concentreren op compositie. Als componist is Piet Groenendijk autodidact. Vanaf de "Symphony" uit 1989 werkt hij regelmatig met twaalftoonstechniek. Dit echter anders en "vrijer", dan zoals in de school van Schönberg gebruikelijk was. Bij Schönberg c.s. is deze techniek sterk contrapuntisch, Groenendijk kiest vooral het harmonische aspect als uitgangspunt. Na de "Symphony" schreef hij nog in dit idioom "Four meditations", "Ligaduras", "Passingala", "Chacony" en "Laudate". Sedert begin 2006 is hij vaste bespeler van het Vollebregt-orgel (1854) te Breugel.

's-Grevelduin-Capelle

12.00 uur

Piet Groenendijk zal dit orgel voor ons demonstreren en bespelen.

1. Georg Böhm (1661-1733)
- **'Christum wir sollen loben schon'**

2. Johann Sebastian Bach
- **'Christum wir sollen loben schon'**
(**Orgelbüchlein**)

3. Johann Sebastian Bach
- **'Kyrie, Gott Vater in Ewigkeit'**
(**Clavierübung III**)

4. Johann Sebastian Bach
- **Contrapunctus I**
(**Kunst der Fuge**)

5. Bohuslav Matej Cernohorský (1684-1742)
- **Fuga in d**

6. Johann Ludwig Krebs (1713-1780)
- **'Ach Gott, erhöre mein Seufzen'**

Dispositie

Manuaal

Bourdon 16'
Prestant 8'
Holpijp 8'
Violdigambas 8'
Flute travers D 8'
Octaaf 4'
Fluit 4'
Quintfluit 3'
Super Octaaf 2'
Mixtuur 4'
Cimbel 2'
Cornet D 4'
Trompet B/D 8'
Clairon 4'

Positief

Holpijp 8'
Prestant 4'
Roerfluit 4'
Octaaf 2'
Gemshoorn 4'
Quint B 1 1/2'
Flageolet 1'
Mixtuur 3 st
Cornet D 3 st
Sesquialter D 2 st

Pedaal

Subbas 16'
Prestant 8'
Gedekt 8'
Octaaf 4'
Bazuin 16'
Trompet 8'

Vanaf 12.45 uur kunt u uw (meegebrachte) lunch gebruiken en vertrekken naar de Hervormde kerk te 's-Gravenmoer.